

חלומות יוסף מי הם השמש והירח

ספר בראשית פרק לז

(א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְדוּי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (ב) אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעָה עָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּצָאֵן וְהוּא נֶעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׂי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם: (ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשָׂה לוֹ כְּתֻנֹת פָּסִים: (ד) וַיֵּרְאוּ אָחִיו כִּי אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָקְלוּ דְבָרוֹ לְשָׁלֵם: (ה) וַיַּחְלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחִיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ: (ו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: (ז) וְהִנֵּה אֲנִי חוֹנֵן מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלַמְתִּי וְגַם נִצְבָּה וְהִנֵּה תִסְבִּינָה אֲלַמְתִּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּיֶינָה לְאֲלַמְתִּי: (ח) וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחִיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מִשׁוֹל תִּמְשַׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ עַל חֲלַמְתּוֹ וְעַל דְּבָרָיו: (ט) וַיַּחְלֵם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר וַיִּסְפֹּר אֹתוֹ לְאָחִיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלַמְתִּי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי: (י) וַיִּסְפֹּר אֶל אָבִיו וְאֶל אָחִיו וַיַּגִּיעַר בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הֲבֹא נְבוֹא אֲנִי וְאִמְךָ וְאִחִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אַרְצָה: (יא) וַיִּקְנְאוּ בּוֹ אָחִיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדְּבָר:

אור החיים בראשית פרק לז פסוק יא

(יא) ויקנאו בו אחיו בחלום זה הסירו הספק שהיה להם בחלום ראשון שבא החלום לסיבת מחשבותיו, כי ודאי שלא חשב ולא עלה על דעתו להשתרר על אביו ואין זה אלא הודעת דבר מהשמים, ולזה נכנסה בהם קנאה:

בראשית רבה פרשה סח פסקה י

ר' פנחס בשם רבי חנין דציפורן אמר שמע קולן של מלאכי השרת אומרים בא השמש בא השמש אתא שימשא אתא שימשא בשעה שאמר יוסף והנה השמש והירח אמר יעקב מי גלה לו ששמי שמש

בראשית רבה פרשה פד פסקה יא

(יא) ויחלום עוד חלום אחר וגו' בשעה שאמר יוסף והנה השמש והירח אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש א"ר יצחק אמר יהושע לשמש עבדא בישא לאו זבינת יתך בכספיה דאבא את לא כך ראה אבא אותך בחלום והנה השמש והירח אף את דום מלפני מיד (יהושע י) וידום השמש והירח עמד ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו אמר הקב"ה כך תהיו גוערים בנביאכם שנאמר (ירמיה כט) ועתה למה לא גערת בירמיה הענתותי ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא כך היה אבינו יעקב סבור שתחיית המתים מגעת בימיו שנאמר הבוא הבוא נבוא אני ואחייך יחא שמא אני ואמך והלא אמך כבר מתה ואת אומר אני ואמך ואחייך ולא היה יעקב אבינו יודע שהדברים מגיעים לבלהה שפחת רחל שגדלתו כאמו:

צורר המור בראשית פרק לז פסוק ט

והנה הראה הש"י ליוסף בחלום זה שני דברים. האחד קיום מה שראה בחלום הראשון, והשני הזמן ומספר השנים שישלם לו האדנות והממשלה. ופתרון החלום ההוא, כי בחלום הראשון הראו לו הממשלה ועל איזו סבה, ובחלום הזה הראו לו הזמן שהוא נמשך מהשמש והירח. ע"כ אמר והנה השמש והירח בפרטם, ואחד עשר כוכבים בכללם. ובא להודיע שיהי' תשלום הממשלה והפתרון אחר י"ג שנים, כמספר שני המאורות ו"א כוכבים:

ספר ייטב לב פרשת וישב

אולם גם על פי פשוטן של דברים יש להבין טעמו שנקרא שמש. והוא על פי המבואר בספר ישמח משה ותורף הדברים, כי השמש יש לה מנגד למהלכה הטבעי, אף על פי כן אינה מניחה את שלה, יוצאת במזרח ושוקעת במערב לתת שלום לקונה (סנהדרין צא ע"ב). והוא מוסר ויסוד גדול בעבודת השם, לבלי להשיג על מניעות ועיכובים, כי אם לשבר כל המניעות והמסכים שבינו לבין קונו, לעבוד עבודתו בכל עת ובכל רגע עבודה תמה.

והנה כפי המבואר בסיפורי תורתנו הקדושה נראה בעליל כי יעקב היה לו מניעות רבות ועצומות הרבה יותר מאבותינו אברהם ויצחק, כי עברו עליו צרות רבות, צרת לבן, צרת עשו, צרת דינה, וצרת יוסף, ועם כל זה שיבר כל המניעות ועבד את ה' בבחינת שמש, לכך נקרא יעקב שמש, והבן. וכמו כן יוסף היו לו אותן המאורעות שהיו ליעקב מניעות ועיכובים, ועם כל זה עמד בצדקו מתחלתו ועד סופו. והנה, מה שזכה יוסף למלוך על אחיו הוא גם כן מהאי טעמא, מפני שהיו לו נסיונות רבות ועמד בניסיון, מה שלא היה כן לאחיו. ולכך זכה למלוך עליהן, וכדאייתא במדרש מקץ (ב"ר צ, ג) פה שלא נשק לעבירה, על כן [ועל פיר] ישק וגו' (להלן מא, מ)... ואמנם פתרון הדבר שגם אביו המכונה שמש ישתחוה לו, כאשר היה באמת. אבל האמת הוא כי יפה כח הבן זקונים, כי אביו היה לו מניעות מעבוד עבודתו בקום ועשה, אבל יוסף בהיותו רך בשנים נתנסה בניסיון באשת פוטיפר ביצר הרע דעירות ובמצרים שטופי זימה, ועם כל זה עמד בצדקתו, ובזה עצמו כחו גדול מיעקב עד שיעקב גם כן השתחוה לו... ויגער בו אביו נגד אחיו כי ויקנאו בו אחיו, אבל בלבו הבין שמסתמא חלום אמת הוא והוא יהיה נתנסה בניסיון גדול ממנו, כאשר היה אחר כך באשת פוטיפר...

ספר מעשי השם פרק ח

